

TÜRKİYE’NİN ÇOK BOYUTLU DIŞ POLİTİKASINA BİR ÖRNEK: TÜRKİYE KATAR İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİ

***Hülya KINIK**

Öz

Bu çalışma, Türkiye’nin son yıllarda uygulamaya çalıştığı çok boyutlu ve aktif dış politika çerçevesinde Katar ile yaklaşma çabalarını ele almaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)’nin 2002 yılında iktidara gelmesinden günümüze Türkiye-Katar arasındaki ilişkiler siyasi, askeri ve ekonomik başta olmak üzere pek çok alanda hızlı bir gelişim göstermiştir. Uluslararası ve bölgesel bağlamda ortaya çıkan gelişmeler iki ülkenin yaklaşmasının önünü açmış ve bu yaklaşma birçok alanda kendini göstererek kapsamlı bir stratejik ortaklığa dönüşmüştür. Türkiye ile Katar arasındaki ilişkilerin askeri işbirliğinden sanayi, ticaret ve kültürel işbirliğine ve hatta dini, sosyal ve aile ilişkileri alanlarına kadar uzanan anlaşmalar çerçevesinde çok kulvarlı ve kapsamlı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. İki ülke arasında ilişkilerin derinleşmesine ve kurumlaşmasına katkı sağlayan en önemli etken ise 2015 yılından itibaren düzenli olarak gerçekleştirilen Yüksek Stratejik Komite Toplantıları olmuştur. Bu çerçeveden hareketle, Ankara’nın Doha ile ilişkilerinin işbirliğinden kapsamlı stratejik ortaklığa dönüşmesinin nedenleri ve bölgesel normalleşme eğilimlerinin de gerçekleştiği bir dönemde bu ortaklığın ne kadar sürdürülebilir olduğu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. 2020 yılının son günleri itibarıyla Türkiye’nin Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Bahreyn ve Mısır ile ilişkilerinde siyasi ve diplomatik alanlarda normalleşmenin ortaya çıktığı bir dönemde, hâlihazırda güçlü ilişkilerinin olduğu Katar ile yapılan görüşmeler, iki ülke ilişkilerinin daha yoğun ve kapsamlı bir şekilde devam edeceğine işaret edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Katar, Çok Boyutlu Dış Politika, Kapsamlı Stratejik Ortaklık, Yüksek Stratejik Komite Toplantıları

AN EXAMPLE OF TURKEY’S MULTIDIMENSIONAL FOREIGN POLICY: DEVELOPMENT OF TURKEY-QATAR RELATIONS

Abstract

This study analyzes Turkey’s efforts to bring about a rapprochement with Qatar within the framework of its multidimensional and active foreign policy that it has been seeking to implement recently. Since the Justice and Development Party came to power in 2002, the relations between Turkey and Qatar have shown a rapid development in many fields, especially in the political, military and economic ones. Developments in the international and regional context paved the way for the rapprochement between the two countries, and this rapprochement has turned into a comprehensive strategic partnership by showing itself in many areas. It is seen that the relations between Turkey and Qatar have a multi-track and comprehensive structure within the framework of agreements ranging from military cooperation to industrial, commercial and cultural cooperation and even religious, social and family affairs. The most important factor contributing to the deepening and institutionalization of relations between the two countries has been the High Strategic Committee Meetings held regularly since 2015. Based on this framework, the study reveals the reasons for the developing relations of Ankara with Doha from cooperation to a comprehensive strategic partnership and to what extent this partnership is sustainable in a period when regional normalization trends have been also realized. As of the last days of 2020, at a time when political and diplomatic normalization has emerged in Turkey’s relations with Saudi Arabia, UAE, Bahrain and Egypt, it can be stated that the relations between the two countries will continue in a more intense and diverse manner with the help of the meetings with Qatar, with which Turkey already has strong relations.

Keywords: Turkey, Qatar, Multidimensional Foreign Policy, Comprehensive Strategic Partnership, High Strategic Committee Meetings

*Araştırma Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, hulya.ercan@ktu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3816-269X

Cite as/ Atf: Kınık, H. (2022). Türkiye’nin Çok Boyutlu Dış Politikasına Bir Örnek: Türkiye Katar İlişkilerinin Gelişimi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 10(2), 27-46.

Received/Geliş: 23.12.2021

Accepted/Kabul: 25.1.2022

Giriş

Son dönemlerde Türk dış politikasını şekillendiren unsurların başında çok yönlü ve çok boyutlu diplomasi uygulamalarının geldiği görülmektedir. Türkiye’deki çok boyutlu diplomasi tartışmalarında, uluslararası sistemin yapısının çok kutuplu bir yapıya doğru evrildiği yönündeki tartışmaların etkisi açıkça görülmektedir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından iki kutuplu uluslararası sistem de sona ermiş, 1990’lı yıllar boyunca tek süper güç olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin hüküm sürdüğü bir sistemin ortaya çıktığına dair görüşler popülerlik kazanmıştır. Ancak, 2000’lerle birlikte “Amerika sonrası düzen”, “Amerikan imparatorluğunun çöküşü”, “çok kutupluluk” gibi söylemler gündeme gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda, birçok güç merkezinin yer aldığı çok kutuplu bir uluslararası sistemin tek bir lidere ve güce dayalı bir sistemden daha uygun olduğu sıkça ifade edilir hale gelmiştir. Bu bağlamda, yeni ve alternatif ilişkilerin ortaya çıktığı, stratejik ortaklıkların giderek arttığı ve ülkelerin enerji ve kaynak ihtiyaçları için tedarikçilerini çeşitlendirdiği yeni bir dönemin başlamasıyla, Türkiye de dış politika vizyonunu yeniden tanımlamak durumunda kalmıştır.

Türkiye’nin dış politikasında çok boyutluluk ilkesi çerçevesinde belirlediği amaç, ülkenin ekonomik, siyasi ve askeri yönlerden bağımlılığını bir veya birkaç ülkeye endekslememektir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye küresel aktörlerle tesis ettiği ilişkileri artırarak derinleştirmeyi istemektedir. Dolayısıyla, Türkiye Batı ülkeleri dışında, daha önce gözardı edilmiş olan pek çok Ortadoğu, Balkanlar, Orta Asya, Afrika, Kafkaslar, Latin Amerika ülkeleri ile yeni ilişkiler kurma gereksinimi hissetmiştir. Türkiye’nin çok boyutlu diplomasi anlayışı çerçevesinde, bu ilişkilerin birbirinin “alternatifi ve rekabetçisi” olmaktan ziyade “tamamlayıcısı” olarak kurulması amaçlanmaktadır.¹

2000’lerle birlikte Türk dış politikasında Ortadoğu’ya yönelik yaklaşımı değişim göstermeye başlamış; böylelikle Türkiye bölgede ülkelerle etkileşimini artırma olanağı elde etmiştir. Bu yeni süreçte, Ortadoğu bölgesi genelinde Türkiye’nin en

¹ Ahmet Davutoğlu, “Turkey’s foreign policy vision: An assessment of 2007”, **Insight Turkey**, Vol:10, No:1, 2008, s. 82.

yoğun ilişki kurduğu ülke ise Katar olarak karşımıza çıkmıştır. Arap Baharı süreciyle bölgesel bağlamda izledikleri politikalarında uyumun yakalanması iki ülke arasında gelişen ilişkilerin temel sebebi olarak ifade edilirken, özellikle 2014 yılından itibaren bu uyum çeşitli alanlarda kendini göstermeye başlamıştır.² Gelişen ilişkiler kısa bir zaman içerisinde “kapsamlı stratejik ortaklık” söylemi temelinde gerçekleşmiştir.

Bu çerçeveden hareketle, çalışmada Türkiye'nin 2000'li yıllarla birlikte uygulamaya çalıştığı çok boyutlu dış politika ilkesi gereği Katar ile arasındaki çok kulvarlı işbirliğinin başlangıcı ve devamında ortaya çıkan gelişmeler karşısındaki ikili ilişkilerin durumu ve iki ülke arasındaki ekonomik, ticari, askeri ilişkilerin yanı sıra diplomatik durum incelenecektir.

1. Katar Ablukasından Önce Türkiye-Katar İlişkileri

1979'da Ankara ve Doha'da karşılıklı büyükelçiliklerin açılmasıyla iki ülke ilişkileri resmi olarak başlamış ancak 2000'li yıllara kadar ikili ilişkilerde önemli bir ilerleme sağlanamamıştır. AK Parti'nin iktidar olmasının ardından benimsenen çok boyutlu dış politika anlayışı çerçevesinde yeni Ortadoğu yaklaşımı Türkiye'nin Katar ile ilişkilerinin hızla gelişerek siyasi, askeri ve ekonomik alanlarda işbirliğine dönüşmesine olanak sunmuştur. 2010 yılına dek iki ülke arasındaki ilişkilerin üst düzey ziyaretler, ekonomik ve kısmen askeri alanlarda işbirliği üzerine şekillendiği görülmekle birlikte bölgede ortaya çıkan önemli gelişmelere yönelik iki ülkenin benzer bir dış politika anlayışına sahip olduklarını ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda, Arap Baharı sürecine kadar daha çok yumuşak güce dayalı dış politika yönelimine sahip iki ülkenin bölgede arabuluculuk girişimlerine öncülük etmeye çalışmaları, bölgedeki aktörler ile ekonomik ilişkileri geliştirmeye yönelik politikaları ve kamu diplomasisi temelli uygulamaları iki ülkenin bölgesel gelişmelere dair uyumunu göstermesi açısından önemlidir.³

2010 yılında fitili Tunus'ta ateşlenen ve hızla bütün Ortadoğu'da etkisini gösteren Arap Baharı süreci hem Türkiye hem de Katar tarafından desteklenmiştir. Türkiye ve

² Kübra Muriç, “Türkiye-Katar İlişkileri ve Bölgesel Dengeler”, *İNSAMER Araştırma* 122, Ağustos 2020, s.1

³ Mustafa Yetim ve Nurbanu Akcan, “Türkiye-Katar Ortaklığında Sert Güç”. *Ortadoğu Analiz*, C:11, No: 92, s.26

Katar’ın bu süreçte dış politika öncelik ve hedeflerinin büyük oranda örtüşmesi, iki ülkenin bölgede ortaya çıkan gelişmelere yönelik siyasal işbirliğini oldukça kuvvetlendirmiştir.⁴ Körfez ülkeleri dışında bir ülkeyle önemli çeşitli alanlarda işbirliği geliştirmeye başlayan Katar’ın⁵ Arap Baharı sürecinde Türkiye ile büyük oranda ortak paydada bulunduğu hususlar şu şekilde ifade edilebilir: Suriye’deki iç savaşta rejime karşı mücadele eden Özgür Suriye Ordusu’na destek verme, IŞİD’i bölge güvenliği açısından bir tehdit unsuru olarak görme, Mısır’da Sisi önderliğinde gerçekleşen darbeyi kınama, Mursi yönetimine ekonomik, finansal ve diplomatik yardımlarda bulunma ve Müslüman Kardeşler’i destekleme.⁶ Tüm bunların yanında, Arap Baharı’nın her iki aktör için jeopolitik hedeflerini gerçekleştirmek açısından ideal bir ortam oluşturduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda, Doha için “güvenlik ve egemenlik”, Ankara için ise “etkili bir bölgesel ve küresel siyasi aktör olma fırsatı” kilit unsurlar olarak değerlendirilebilir.⁷

Türkiye-Katar ilişkileri açısından önemli bir dönüm noktası olan gelişme, 19 Aralık 2014’te Ankara’da Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Katar Emiri Şeyh Tamim tarafından imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Katar Devleti Arasında Yüksek Stratejik Komite Kurulmasına İlişkin Ortak Mutabakat” anlaşması gereği Yüksek Stratejik Komite’nin kurulmasıdır. Komite tarafından ilki 2015’te olmak üzere 2021 yılı itibarıyla yedi toplantı gerçekleştirilmiş ve bu toplantılar sonucunda ise iki ülke arasında turizm, sağlık, kültür, yatırım ve akademik işbirliği, savunma, ekonomi ve enerji alanlarında yaklaşık 70 anlaşma imzalanmıştır. Bu bağlamda, iki ülke arasındaki işbirliğinin çok boyutlu ve çok kapsamlı bir yapıya sahip olduğu ifade edilebilir.

İki taraf arasında askeri-savunma işbirliğinin güçlendirilmesi açısından da bir dönüm noktası olan 19 Aralık 2014 yılında Ankara’da imzalanan mutabakat uyarınca

⁴ Muhittin Ataman ve İsmail Akdoğan, “Türkiye’nin Körfez Ülkeleri ve Ürdün Politikası: Katar”, **Türk Dış Politikası Yıllığı 2013**, Ed. B. Duran, K. İnat, A. Balcı, SETA, İstanbul, 2014, s. 218

⁵ Mustafa Yetim, “Katar 2015”, **Ortadoğu Yıllığı 2015**, Sayı 11, Açılım Kitap, İstanbul, 2016, s. 310

⁶ Birol Başkan ve Özgür Pala, “Making Sense of Turkey’s Reaction to the Qatar Crisis”, **The International Spectator**, Vol:55, No:2

⁷ Özgür Pala ve Bülent Aras, “Practical Geopolitical Reasoning in the Turkish and Qatari Foreign Policy on the Arab Spring”, **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, Vol:17, No:3, 2015

Türkiye'nin Katar'da askeri üs kurması, askeri eğitim, ortak askeri tatbikat ve savunma sanayi alanlarında işbirliğinin derinleştirilmesine olanak sunacak bir mekanizmanın kurulmasının yolu açılmıştır. Mart 2015'te onaylanan anlaşma gereği, Ekim 2015 itibarıyla sembolik sayıda Türk askeri ve bazı zırhlı araçlar Tarık bin Ziyad askeri üssüne konuşlanmıştır. Türk askeri üssünün Katar askerinin eğitim faaliyetlerine yönelik olduğu, Katar'ın savunma imkânlarını geliştirmeyi ve terörizm-aşırıcılıkla mücadeleyi hedeflediği, bölgesel istikrara katkı sunacağı ve gerekli olması durumunda bölgede oluşabilecek krizlere müdahale edebileceği belirtilmiştir.⁸

Askerî alanda gelişen ilişkiler savunma alanına da yansımış ve birçok anlaşmanın yapılmasına katkı sağlamıştır. Bu çerçevede, 12-14 Mart 2018 tarihlerinde arasında Katar'da gerçekleştirilen Doha Uluslararası Deniz Savunma Fuarı ve Konferansı'nda Türkiye ve Katar arasında askerî-savunma alanında iş birliğini derinleştirecek gelişmeler ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin 33 firma ile yer aldığı fuarda çeşitli silah ve araçlar sergilenmiş, TAIS (Turkish Associated International Shipyards), Türk-Katar ortak girişimi olan BMC (British Motor Company) ve Baykar Makine ile Katar Silahlı Kuvvetleri arasında önemli anlaşmalar yapılmıştır. Bu doğrultuda, TAIS'in beş tersanesinden Anadolu Tersanesi tarafından Katar Deniz Kuvvetleri için iki silahlı savaş gemisi inşa edilmesine yönelik sözleşme yapılmıştır.⁹ Bununla birlikte, BMC firması da Katar ordusu için 50'si Kirpi, 35'i Amazon olmak üzere 85 adet yeni zırhlı araç ve Altay Tankı üretimini içeren bir sözleşme imzalamıştır.¹⁰ Baykar Makine ve Katar Silahlı Kuvvetleri arasında imzalanan sözleşme çerçevesinde ise 1 yıl içinde 6 Silahlı Bayraktar TB2 Hava Aracı (SİHA) Platformu, 3 yer kontrol istasyonu sistem ve ekipmanı ile İHA eğitim simülatörü teslim edileceği duyurulmuştur.¹¹ Böylelikle, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından son dönemde terörle mücadele kapsamında etkin

⁸ Yetim ve Akcan, **a.g.e.**, s.27

⁹ "Katar Donanmasına Türkiye'den 2 Savaş Eğitim Gemisi", (Çevrimiçi), **Anadolu Ajansı**, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/katar-donanmasina-turkiyeden-2-savas-egitim-gemisi/1087622>, 13 Mart 2018

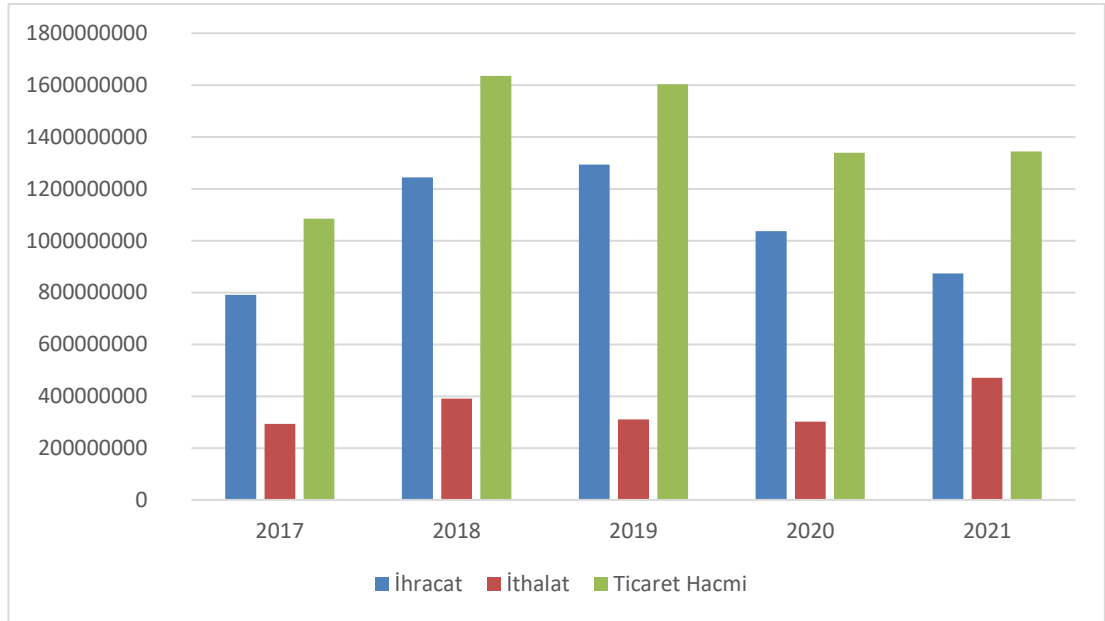
¹⁰ "Turkey's BMC to Sell 85 Armored Vehicles to Qatar", (Çevrimiçi), **Defense World.Net**, https://www.defenseworld.net/news/22143/Turkey___s_BMC_to_Sell_85_Armored_Vehicles_to_Qatar#.YbxLo2hBw2w, 14 Mart 2018; Burak Ege Bekdil, "Tank Deal Augments Turkey-Qatar Procurement Ties", (Çevrimiçi), **Defense News**, <https://www.defensenews.com/industry/2018/05/02/tank-deal-augments-turkey-qatar-procurement-ties/>, 2 Mayıs 2018

¹¹ "Milli SİHA Bayraktar, Katar görevine hazır", (Çevrimiçi), **Hürriyet**, <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/milli-siha-bayraktar-katar-gorevine-hazir-41102246>, 1 Şubat 2019

olarak kullanılan Bayraktar TB2 İnsansız Hava Aracı Sistemi'nde ilk ihracat başarısına da imza atılmıştır.

Ekonomik ve ticari ilişkiler açısından iki ülke ilişkilerinin son yıllarda ivme kazandığı görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun 2018 yılı verilerine göre, iki ülke arasındaki ticaret hacmi 1,6 milyar doları aşarak zirve yapmıştır. 2018 yılından günümüze ticaret hacminde düşüş söz konusu olmakla birlikte, Ekim 2021 itibarıyla iki ülke arasındaki ticaret hacmi 1,3 milyar doların üzerindedir. Bunun 873,5 milyon dolarını ihracat ve 470 milyon dolarını ise ithalat oluşturmaktadır. Türkiye’nin ihracatında elektrik ve inşaat ekipmanları ile mobilya ön plana çıkarken, ithalatında ise işlenmemiş alüminyum, LNG ve plastik sanayii ürünleri yer almaktadır.¹²

Grafik 1. Türkiye’nin Katar ile Ticareti (\$)

Kaynak: TÜİK

2013 yılından itibaren iki ülke arasında ortaya çıkan işbirliği ve yakınlaşma Katar’ın Türkiye’ye olan yatırımlarını önemli ölçüde artırmıştır. Katarlı şirketler, Türkiye’de çoğunlukla finans, medya, giyim, gayrimenkul, gıda ve perakende gibi sektörlere yatırımlar yaparak ve ortaklıklara imza atarak gündeme gelmişlerdir. Öncelikle, 2013

¹² Şerif Dilek, “Katar Yatırımları ve Türkiye’nin Yeri”, **SETA Analiz**, Sayı 341, Aralık 2020

yılında Alternatif Bank'ın (Abank) çoğunluk hisselerini ve 2016 yılında bu hisselerin tümünü satın alan Katar, Türkiye'de işlem yapan Finansbank'ın yüzde 99,81'lik hissesini 2015 yılında satın alarak bankacılık yatırımlarını sürdürmüştür. 2016'da ERGO Portföy, Katar'ın öncü finans kuruluşlarından biri olan QInvest tarafından satın alınmıştır. Yine 2016 yılında Digitürk, Katarlı BeIn Sports şirketine satılmış ve 1 milyar doların üzerinde bir rakama gerçekleştiği tahmin edilen bu satış, Türkiye'deki en büyük medya satışı olarak kaydedilmiştir.¹³ Aynı zamanda, Katar Mado, Banvit, Ankas, Boyner ve BMC'ye yatırımlar yapmıştır.¹⁴ 2020 yılında ise Katar'ın bütün yatırımlarına Borsa İstanbul'un yüzde 10'luk hissesi eklenmiştir.

2018'in yaz aylarında Türkiye ile ABD arasındaki siyasi ilişkilerin gerilmesi sonucu ABD'nin Türkiye'ye yaptırım kararı almasının ardından Türk lirasında ciddi değer kaybının ortaya çıkması ile başlayan ve ülke ekonomisine olumsuz yansıyan bir süreçte Katar tarafından Türkiye'ye ekonomik destek sağlanmıştır. Bu ortamda 15 Ağustos 2018 tarihinde Ankara'ya gelen Katar Emiri El Sani, Türkiye'ye 15 milyar dolar tutarında doğrudan yatırım yapacaklarını açıklamıştır.¹⁵ 17 Ağustos 2018'de iki ülkenin merkez bankaları tarafından 3 milyar dolar karşılığı TL ve Katar riyali cinsinden swap anlaşmasına imza atılmıştır.¹⁶ Bu tutar, 25 Kasım 2019'da 5 milyar dolara çıkarılırken 20 Mayıs 2020'de ise 15 milyar dolar olarak kararlaştırılmıştır.¹⁷ Son olarak, 7 Aralık 2021 tarihinde yedincisi yapılan Yüksek Stratejik Komite toplantısında, işlem tutarının kademeli bir şekilde önce 20 milyar dolara, ardından ise 25 milyar dolara kadar çıkarılması amacıyla teknik çalışmaların başlaması uygun görülmüştür.¹⁸ Ocak 2002- Ekim 2021 arasında Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı yatırımlar göz önüne alındığında ise, Katar'ın 3,04 milyar dolar ile toplam

¹³ Şelale Kadak, "Digitürk resmen satıldı", (Çevrimiçi), **Sabah**, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/06/03/digiturk-resmen-satildi#:~:text=3%20y%C4%B1ld%C4%B1r%20Tasarruf%20Mevduat%C4%B1%20Sigorta,nin%20C5%9Firketi%20BeIN%20Sports%20oldu.>, 3 Haziran 2016.

¹⁴ Zafer Çağrı, "Katar'ın Türkiye'de ne kadar yatırımı var, ekonomik ilişkiler ne durumda?", (Çevrimiçi), <https://kronos34.news/tr/turkiye-katar-iliskileri-katarin-turkiyede-ne-kadar-yatirim-var-ekonomik-iliskiler-ne-durumda/>, 7 Aralık 2021

¹⁵ "Katar'dan Türkiye'ye 15 Milyar Dolar Yatırım", (Çevrimiçi), **Anadolu Ajansı**, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/katardan-turkiyeye-15-milyar-dolar-yatirim/1232364>, 15 Ağustos 2018

¹⁶ "TCMB ile Katar Merkez Bankası Arasında İmzalanan Swap Anlaşmasına İlişkin Basın Duyurusu", **TCMB**, Sayı: 2018-33, 20 Ağustos 2018

¹⁷ "TCMB ile Katar Merkez Bankası arasında İmzalanan Swap Tadil Anlaşmasına İlişkin Basın Duyurusu", **TCMB**, , Sayı: 2019, 26 Kasım 2019

¹⁸ Çağrı, **a.g.e.**

yatırımlardaki payı sadece yüzde 1,8 olarak kaydedilmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren Katarlı şirket sayısı ise 2021 itibarıyla 185’tir.¹⁹

Türkiye, 2015 yılı itibarıyla Katar ile enerji alanında da işbirliğine girerek uzun dönemli yeni bir tedarikçi edinmiştir. Küresel gaz ticareti boru hatlarından sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ticaretine doğru kaymaktadır. Zira gemilerle taşınan LNG spot piyasada daha hızlı, daha az masraflı ve fiyat dalgalanmalarına karşı esnekliğe sahip olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede, enerji ihtiyacı her geçen gün artmakta olan Türkiye son yıllarda doğal gaz ithalatında, boru hatlarına kıyasla daha ucuz ve esnek ödeme imkânı bulduğu LNG’ye yönelmiş ve gaz depolama kapasitesini arttırarak enerji arzını çeşitlendirme yoluna gitmiştir. Doğal gaz verilerine göre 2020’de Türkiye’nin LNG ithalatında (10,72 milyar m³) ilk sırada Cezayir (3,98 milyar m³) yer alırken onu 2020 yılında dünyanın en büyük ikinci LNG tedarikçisi olan Katar (2,26 milyar m³) ve ABD (2,22 milyar m³) izlemiştir.²⁰

Katar sermayesinin Batılı ülkelerindekine kıyasla Türkiye’deki yatırımlarda henüz yeterli bir paya sahip olmadığı göze çarpmakla birlikte iki ülke arasındaki dış ticaret hacminin de düşük seyrettiği görülmektedir. Ancak, Katar tüm dünyada olduğu üzere Türkiye’de de teknoloji, eğitim, spor, ekonomi, sosyokültürel gibi pek çok alanda önemli yatırımlarda bulunma potansiyeli barındırmaktadır. 2022 Dünya Kupası’na ev sahipliği yapacak olan Katar’ın giriştiği çok büyük altyapı ve proje yatırımlarına özellikle Türk şirketlerini de dahil etmiş olması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

İki ülke ilişkilerinin sağlam bir zemine oturduğunun diğer bir göstergesi de 15 Temmuz 2016’da Türkiye’de gerçekleşen darbe girişimi sırasında Katar tarafından sergilenen tutum olmuştur. Darbe girişiminin başlamasının hemen akabinde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı arayarak dayanışma içerisinde olduklarını ileten ilk ülkenin Katar olması ikili ilişkilerin gelişmesi noktasında önemli bir katkı sağlamıştır. Darbe

¹⁹ Uluslararası Doğrudan Yatırım (UDY) İstatistikleri”, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, <https://sanayi.gov.tr/istatistikler/yatirim-istatistikleri/mi0803011615>, 19 Aralık 2021

²⁰ World LNG Report 2021, (Çevrimiçi), **International Gas Union**, https://naturgas.com.co/wp-content/uploads/2021/07/IGU_WorldLNG_2021_compressed.pdf, 3 Haziran 2021

girişiminden iki hafta sonra Türkiye'yi ziyaret eden Katar Dışişleri Bakanı Muhammed Abdurrahman Al Sani, ülkesinin dayanışmasını gösteren ilk uluslararası yetkili olmuştur.²¹ Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Katar’ın 15 Temmuz darbe girişimi sırasında ve sonrasında sergilediği dayanışmayı, desteği unutamayız. Katar kara gün dostu olduğunu gösterdi.”²² ifadeleriyle taraflar arasındaki ilişkilerin oldukça güçlü olduğuna yönelik önemli ipuçları vermiştir.

2. Katar Ablukası ve Türkiye’nin Desteği

5 Haziran 2017’de Suudi Arabistan’ın öncülük ettiği ve Körfez ülkeleri desteklenen “Katar ile tüm diplomatik ilişkilerin kesilmesine ve Katar’a yönelik kara, deniz, hava ambargosu uygulanmasına” yönelik süreç uluslararası gündemde ön sıralarda yer almıştır.²³ Ayrıca, ambargoyu uygulayan ülkeler, Katar’ın diplomatik temsilcilerine kendi topraklarını terk etmesi için 48 saat süre tanıdığını, 14 gün içinde ise Katar vatandaşlarının ülkelerini terk etmesi gerektiğini ilan etmişlerdir.²⁴ Abluka kararının alınmasının gerekçesi olarak Doha yönetiminin terör gruplarına destek sağladığı ve bölgeyi istikrarsızlaştırma hedefinde olduğu iddiası sunulmuştur.²⁵ 22 Haziran 2017’de Katar’a uygulanan ablukanın sonlandırılması ve müzakerelerin başlaması için 13 maddelik bir talep listesi yayınlanmış ve Katar’ın bu listeye 10 gün içerisinde uyması istenmiştir. Katar’ın kendisine ambargo uygulayan ülkelere yönelik ilk tepkisi ellerinde meşru bir gerekçe olmaksızın attıkları adımların Katar’ın egemenliğinin ihlali anlamına geldiğini belirtmek olmuştur. Katar krizin ortaya çıkmasının hemen

²¹ Serdar Bitmez vd., “Türkiye-Katar ilişkileri son 20 yılda büyük gelişme gösterdi”, (Çevrimiçi), <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-katar-iliskileri-son-20-yilda-buyuk-gelisme-gosterdi/2439884>, 6 Aralık 2021

²² “Cumhurbaşkanı Erdoğan Katar’ın El-Arab Gazetesine Konuştu”, (Çevrimiçi), **Anadolu Ajansı**, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-katarin-el-arab-gazetesine-konustu/751067>, 15 Şubat 2017

²³ Ahmet Doğan, “Körfez Krizi’nin 3. Yılında Çözüm Hala Uzak”, (Çevrimiçi), **ORSAM**, <https://orsam.org.tr/tr/korfez-krizinin-3-yilinda-cozum-hala-uzak/>, 20 Kasım 2020

²⁴ İsmail Akdoğan, “Katar Krizi: Değişen Bölgesel Güç Dengesinin İlk Pratik Yansıması”, **Middle Eastern Analysis / Ortadoğu Analiz**, C:9, No:81, s.18

²⁵ Kadir Ertaç Çelik, “Katar Krizi’nde Yumuşama Evresi: Türkiye ve Bölge Perspektifinden Bir Bakış”, (Çevrimiçi), <https://www.ankasam.org/katar-krizinde-yumusama-evresi-turkiye-ve-bolge-perspektifinden-bir-bakis/>, 13 Ocak 2021

akabinde tamamen kurgu iddialar ve yalan söylemler içeren suçlamalarla kendisine yönelik bir kampanya yürütüldüğünü ileri sürmüştür.²⁶

Bu tarihe kadar Türkiye ve Katar neredeyse tüm önemli alanlarda yakın ilişkiler geliştirmiştir. Katar’a uygulanan ambargonun ise iki ülke arasındaki işbirliğini daha da güçlendirdiği gözlemlenmiştir. Krizin ortaya çıkmasının hemen akabinde Türkiye arabuluculuk yaparak krizin çözülmesi için temaslarda bulunmuş ve tarafları diyalog kurmaya davet etmiştir. Bu bağlamda, Cumhurbaşkanı Erdoğan Katar, Kuveyt, Suudi Arabistan ve Rusya liderleriyle sorunun barışçıl yollarla çözümü için telefon görüşmeleri yaparak yoğun bir diplomasi trafiği yürütmüştür.²⁷ Katar’ın tek kara sınırı olan Suudi Arabistan sınırının kapatılması ve gıda ihtiyacının genellikle sorun yaşadığı ülkelerden karşılanıyor olması nedenleriyle ülkede olası bir insani krizi önlemek adına gıda güvenliğinin sağlanması Türkiye’nin öncelikli adımlarından biri olmuştur. Bu çerçevede Türkiye tarafından Katar’a 71 uçakla 5.000 ton gıda yardımı ulaştırılmıştır.²⁸

Diğer önemli bir adım olarak, daha önce imzalanan savunma işbirliği anlaşmaları çerçevesinde Türk askerinin Katar’da konuşlanmasına yönelik yasa tasarısı Katar’a ambargo konulan tarihten iki gün sonra TBMM Genel Kurulu’nda görüşülüp kabul edilmiş ve personel ve zırhlı araç sayısının artırılmasına karar verilmiştir. Böylelikle 22 Haziran 2017’de Doha’daki Türk üssüne 23 asker ve 5 zırhlı araç gönderilirken 11 Temmuz 2017 tarihinde 45 Türk komandosu; 18 Temmuz 2017’de 171 asker ve 2 fırtına obüsü ve var olan birliğe ek olarak 19 Temmuz 2017’de ise 28 topçu asker daha Katar’a sevk edilmiştir.²⁹ 3.000 kişilik askerî kapasitesi bulunan Türkiye’nin Ortadoğu’daki ilk askerî üssü, Aralık 2017’de “Katar-Türk Birleşik Müşterek Kuvvet

²⁶ “Qatar says it faces campaign of lies, denies interfering”, (Çevrimiçi), **Reuters**, <https://in.reuters.com/article/gulf-qatar-foreignministry/qatar-says-it-faces-campaign-of-lies-deniesinterfering-idINKBN18W0RF>, 6 Nisan 2018.

²⁷ “Turkey Plays a Mediating Role to Solve Gulf Crisis Through Dialogue”, (Çevrimiçi), **Daily Sabah**, <https://www.dailysabah.com/diplomacy/2017/06/07/turkey-plays-a-mediating-role-to-solve-gulf-crisis-through-dialogue-1496793029>, 7 Haziran 2017

²⁸ “Zeybekci: Katar’a 71 Uçakla 5 Bin Ton Gıda Yardımı Gönderildi”, (Çevrimiçi), **Sputnik Türkiye**, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201706171028933113-zeybekci-katar-ucak-5-bin-ton-gida-yardimi/>, 17 Haziran 2017

²⁹ “Türkiye ile Katar Arasındaki Güvenlik İşbirliği ve Katar’a Üs Kurulması”, **Ortadoğu Analiz**, C:9, No:81, https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/8_info.pdf.

Komutanlığı” adını almıştır. Üssün büyütülmesine yönelik çalışmalar çerçevesinde 2019 yılında kışlanın hemen yanına inşa edilen 5.000 kişilik ikinci bir askerî üsse “Halid Bin Velid Kışlası” adı verilmiştir³⁰

Türkiye’nin Katar’a sağladığı destek Suudi Arabistan başta olmak üzere Katar’a abluka kararını destekleyen diğer ülkelerde tepkiyle karşılanmıştır. Türkiye’nin Katar’da asker sayısını artırma kararı almasının ardından söz konusu ülkelerin Katar’dan talep ettikleri 13 maddelik listede Türk üssünün kapatılması talebi bu rahatsızlığın en temel göstergesidir. Öneri Katar tarafından reddedilmiş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ise bu talebe karşı tavrını, “Türkiye'nin asker çekmesini talep etmek, bir defa Türkiye'ye karşı da maalesef saygısızlıktır. Biz herhangi bir ülkeyle savunma iş birliği anlaşmasını yaparken birilerinden izin mi alacağız? Kusura bakmasınlar, Türkiye öyle sıradan bir ülke, sıradan bir devlet değil.” ifadeleriyle ortaya koyarken 13 maddelik talep listesine yönelik yaklaşımın uluslararası hukuka aykırı olduğunu ve bir devletin egemenlik haklarına saldırı söz konusu olduğunu belirtmiştir.³¹

37

Katar’a uygulanan abluka, Türkiye ve Katar arasındaki ortaklığı test etmesi ve ikili ilişkilerin kurumsallaşmasına imkân tanınması açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte Katar’a abluka kararı alan ülkelerle de diplomatik bağını koparmadan belli bir seviyede tutmayı başarması, Türkiye’nin kendisi açısından da bu süreci iyi idare ettiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Türkiye’nin Katar krizinin başlangıcıyla birlikte hızlı davranarak ittifak içinde olduğu ülkeye tam destek vermesi, dünyada Katar gibi kendi güvenliğini sağlama noktasında güçlük çeken birçok ülke açısından da önemli bir gelişme olmuştur.

3. El-Ula Uzlaşısı’nın Ardından Türkiye-Katar İlişkileri ve Bölgede Değişen Dengeler Bağlamında İkili İlişkilerin Geleceği

5 Ocak 2021’de Suudi Arabistan’ın El-Ula kentinde gerçekleştirilen 41.Körfez İşbirliği Konseyi Zirvesi’nde Washington ve Kuveyt’in çabalarıyla; Suudi Arabistan,

³⁰ Yetim ve Akcan, **a.g.e.**, s.27

³¹ “Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan Katar Açıklaması”, (Çevrimiçi), **NTV**, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogandan-katar-aciklamasi,PSVc-PrBg0yaA5TGMz0h5w>, 25 Haziran 2017

BAE, Bahreyn, Mısır ve Katar arasında 3,5 yıl devam eden Körfez krizi “Dayanışma ve İstikrar Anlaşması” ile sona ermiş ve Katar’a yönelik kara, deniz ve hava ambargosunun kaldırıldığı ilan edilmiştir. El-Ula Uzlaşısı ile sınır kapılarının açılmasına, krizin yaşandığı ülkeler arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden tesisine ve karşılıklı büyükelçilerin tayin edilmesine rağmen bazı anlaşmazlık dosyalarının³² varlığı nedeniyle taraflar arasında atılan adımlar çerçevesinde ilişkilerin seyrinin olumluya dönüp dönemeyeceği tartışmalı bir husus olarak Körfez gündeminde güncelliğini korumaktadır.

Krizin temelinde yatan sorunların henüz çözüme kavuşturulamamış olması “kriz çözülmedi, yönetilebilir bir eksene kaydırıldı” çıkarımını da beraberinde getirmiştir.³³ Böyle bir denklemde, El-Ula Deklarasyonu’nun ardından ablukanın sona ermesine ilişkin Türk-Katar dostluğunun zarar görüp görmeyeceğine yönelik tartışmalar yapılsa da bu yakın gelecekte olası bir sonuç olarak gözükmemektedir. Yeni bir Körfez krizinin patlak verebilme ihtimali karşısında Katar’ın, Türkiye, İran ve ablukaya direnebilmesini sağlayan diğer devletlerle olan güçlü bağlarına değer vermeye devam edeceği ifade edilebilir. Nitekim, El-Ula anlaşmasının imzalanmasından sadece üç gün sonra, Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed Bin Abdulrahman Al-Sani, anlaşmanın Doha’nın Ankara ve Tahran ile ikili ilişkilerini olumsuz yönde etkilemeyeceğini ve tüm ikili ilişkilerin ulusal egemen irade tarafından ve ulusal çıkarlar çerçevesinde şekillendirileceğini ifade etmiştir.³⁴ Bu doğrultuda, hem Türkiye-Katar ikili ilişkilerinin çok yönlü doğası hem de bölgede beklenen jeopolitik değişimler dikkate alındığında, kaldırılan ambargoyu Türkiye ile Katar arasındaki işbirliğini zayıflatacağı şeklinde yorumlamak mümkün görülmemektedir. Aksine,

³² Katar ve dört ülke arasındaki anlaşmazlık oluşturan meseleler için bkz. İhsan El Fakih, Ehssan Alsharif, Muhammed Semiz, “Körfez’de uzlaşa sağlansa da bazı anlaşmazlıklar halen çözüm bekliyor”, (Çevrimiçi), **Anadolu Ajansı**, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/korfezde-uzlasi-saglansa-da-bazi-anlasmazliklar-halen-cozum-bekliyor-/2132589>, 2 Mart 2021

³³ Ece Göksedef, “Katar’a uygulanan ablukanın kalkması Orta Doğu ve Türkiye için ne anlama geliyor?”, (Çevrimiçi), **BBC Türkçe**, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55543576>, 6 Ocak 2021

³⁴ Giorgio Cafiero, “What does the Al-Ula summit mean for Turkey?”, (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/what-does-the-al-ula-summit-mean-for-turkey>, 19 Ocak 2021

uzlaşmanın Katar'ın da arabuluculuğuyla Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK) ile Türkiye ve Mısır ile Türkiye arasındaki ilişkilerin normalleşmesi açısından da katkı sağlayacağı düşünülmektedir³⁵

Ablukanın kaldırılmasına yönelik kararın alınmasının ardından Türkiye Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Katar'da 3,5 yıl süren ablukanın sona ermesinin memnuniyet verici olduğu ifade edilmiş ve Türkiye'nin Körfez'deki birlik ve dayanışmaya büyük önem atfettiğine vurgu yapılmıştır.³⁶ Nitekim Türkiye'nin 2020 yılının son günlerinden itibaren Suudi Arabistan, Mısır ve Bahreyn'le başlattığı diyalog girişimleri BAE-Türkiye ilişkilerinde de normalleşmenin önünü açarken, Katar'ın bütün bu normalleşme çabalarında bir katalizör işlevi gördüğü ifade edilebilir. BAE Velihaht Prensi Muhammed bin Zayid'in 24 Kasım 2021'de Türkiye'yi ziyaret etmesi ve enerji, petrokimya, teknoloji, ulaşım, altyapı, sağlık, finansal hizmetler, gıda ve tarım alanlarını kapsayan alanlarda iki ülke arasında doğrudan yatırımları içeren anlaşmalar imzalamasının ardından, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Aralık ayındaki Doha ziyaretinin, Türkiye-BAE yakınlaşmasının sağlaması niteliğinde olduğu ifade edilebilir. Bölgesel uzlaşma vurgusuyla öne çıkan ve bölgedeki ülkelerin çoğunluğunun dahil olduğu bu yeni süreçte, Türkiye- Katar iş birliğinin daha rahat bir ortamda sürmesi ve güçlü bir şekilde devam etmesi beklenilmektedir.³⁷

Türkiye'nin BAE ve Suudi Arabistan ile arasındaki siyasi ve diplomatik ilişkilerinde yumuşamanın ortaya çıkmaya başladığı dönemde, Katar ile ilişkilerin güçlendirilmeye devam edilmesinin Körfez içi siyasi dinamiklere ve Türkiye-Katar siyasi ilişkilerine yansımalarının olumlu yönde olacağı düşünülmektedir. Türkiye ve Katar arasındaki siyasi, ekonomik ve askerî alanlardaki ilişkilerin ulaştığı nokta, diğer Körfez ülkeleri ile kurulan ilişkiler açısından bir model oluşturabilecektir. Bu bağlamda, ABD'nin Afganistan çekilmesinin ardından yaşanan gelişmelere yönelik Türkiye ve Katar'ın ortak tutum sergilemesi önem arz etmektedir. Özellikle Afganistan'dan tahliyelerin

³⁵ Meliha Benli Altunışık, "The end of the Gulf rift may not signal the end of Turkey-Qatar relations", (Çevrimiçi), <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/turkeysource/the-end-of-the-gulf-rift-may-not-signal-the-end-of-turkey-qatar-relations/>, 5 Nisan 2021

³⁶ Muhittin Ataman, "Körfez'deki Normalleşme ve Türkiye", **Kriter**, Yıl 5, No:53, Ocak 2021

³⁷ Gloria Shkurti Özdemir, "Uzmanlar Cevaplıyor: Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Katar Ziyaretinin İkili İlişkiler ve Bölgesel Gelişmeler Açısından Anlamı", (Çevrimiçi), <https://www.setav.org/uzmanlar-cevapliyor-cumhurbaskani-erdoganin-katar-ziyaretinin-ikili-iliskiler-ve-bolgesel-gelismeler-acisinden-anlami/>, 7 Aralık 2021

yapılması ve ülkeye insani yardım sağlanması hususlarında öncülük eden iki ülkenin, krizin bölgedeki ülkelere ciddi şekilde sıçramaması açısından ciddi katkı sağladıkları görülmüştür.

Doha ziyareti sırasında, Türkiye’nin Kabil Uluslararası Havalimanı’nı işletme konusunda da Katar’la Türkiye arasında görüşmelerin sürdüğünü ifade eden Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ifadelerinden³⁸ hareketle Türkiye’nin değişen bölgesel eğilimlerinin Katar ile arasındaki stratejik işbirliğini etkilemeyeceğini söylemek mümkündür:

Türk yapısı olarak Türkiye olarak tüm Körfez ülkeleri ile olan birlikteliğimizi çok daha güçlenerek devam ettirmekten yanayız. Bu ilişkileri devam ettirmekte kararlıyız. Katar'a yönelik konulan ablukalar bu yılın başından itibaren kaldırıldı. Körfez ülkeleri arasında dayanışma tesis edildi. Nasip olursa şubat ayı içinde geniş bir heyet ile Abu Dabi'ye bir ziyaretimiz olacak. Ekonomik ilişkilerde atılan adımları daha da etraflıca ele almak suretiyle, bu konuda gerek Türkiye'de gerekse BAE'de yapılan ve yapılacak yatırımlarla bunu perçinleyeceğiz. Bölgenin en güçlü ülkelerinden biri olan Katar'la attığımız adımlar bunun nişanesidir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Katar ziyaretinin ardından Katar’a ait Qatar Energy şirketi ile Amerikan devi ExxonMobil ortaklığından oluşan konsorsiyum ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında 10 Aralık’ta imzalanan ve bölünmüş adanın açıklarında 5. parselde arama ve üretim paylaşımına izin veren anlaşmaya ilişkin tartışmalar gündemde yer almaktadır. Yapılan anlaşma, bu bölgenin kendi kıta sahanlığıyla örtüşüğünü savunan Türkiye tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Doğu Akdeniz’de enerji denkleminde Katar’ın dahil olması ve anlaşmanın verdiği rahatsızlığın Katar’a iletilip iletilmediği konusunda Erdoğan şu ifadeleri kullanmıştır³⁹:

“Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bu tek taraflı adımının ülkemizin ve Kıbrıs Türklerinin haklarını görmezden geldiğini belirttik. Çünkü söz konusu ruhsat sahasının bir kısmı Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığını ihlal ediyor ve Ada'nın ortak sahibi Kıbrıs Türklerinin haklarını yok sayıyor. Bu konuyla ilgili tabii hatırlatma yaptık. Üzüntümüzü de belirttik. Temenni ederim ki bunu aşarlar. Tabii Dışişleri Bakanlığımız da bunun takipçisi olacaktır.”

³⁸ Hilmi Hacaloğlu, “Katar’a Giden Erdoğan Şubat’ta BAE’yi Ziyaret Edecek”, (Çevrimiçi), <https://www.amerikaninsesi.com/a/katar-a-giden-erdogan-subat-ta-bae-yi-ziyaret-edecek/6341058.html>, 6 Aralık 2021

³⁹ “Türkiye'nin karşı çıktığı Katar-Kıbrıs anlaşması tartışılıyor”, (Çevrimiçi), <http://yeniyasamgazetesi2.com/turkiyenin-karsi-ciktiği-katar-kibris-anlasmasi-tartisiliyor/>, 12 Ara 2021

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ise yapılan anlaşma çerçevesinde arama yapan şirketlerin Türkiye'nin kıta sahanlığına girmeyeceklerine dair güvence verdiğini ifade etmiş ve bu şirketlerin Türkiye'nin ilan edilen kıta sahanlığının güneyinde kalacaklarının da altını çizmiştir.⁴⁰

Sonuç

Türkiye, son dönemde uygulamaya çalıştığı çok boyutlu dış politikası çerçevesinde Katar ile ilişkilerini kurarken ve geliştirirken Suudi Arabistan ve BAE başta olmak üzere diğer Körfez ülkeleriyle ilişkilerini de geliştirmek istemiştir. Ancak bölgede kutuplaşmaların ortaya çıkması ile Türkiye ve Katar kendilerini aynı tarafta bulmuş ve bu nedenle dayanışma ve ardından ortaklık bağlamında iki ülke arasındaki yakınlaşma artmıştır. Arap ayaklanmalarına bölge halkları lehine destek verilmesi, Mısır darbesine ve İhvan'a yönelik izlenen siyasete karşı ortak duruş ve diğer birçok bölgesel gelişme Türkiye ve Katar arasındaki iş birliğinin giderek yoğunlaşmasına olanak tanımıştır. Bu çerçevede, Türkiye 5 Haziran 2017'de alınan Katar'a abluka uygulanmasına yönelik karara karşı duruş sergileyerek çok hızlı bir şekilde Katar'a destek sağlamıştır.

41

Çalışmadan elde edilen sonuç, 2011 öncesi dönemde iki ülke arasında uyumlu ilişkilerin olduğu, Arap Baharı süreciyle iki ülkenin pek çok alanda ortak paydada bulunduğu, 2014'ten sonra ilişkilerin giderek sağlamlaşıp güçlendiği ve 2017'den günümüze neredeyse bütün alanlarda derinleşerek devam ettiğidir. Körfez'deki krizin sona ermesinin ardından Türkiye-Katar ilişkilerinin eskisi gibi olmayacağına yönelik söylemler ortaya çıksa da sağlanan uzlaşının Türkiye-Katar ilişkileri üzerindeki etkisinin olumlu olacağı ifade edilebilir. Diğer yandan, Türkiye'nin başından beri Katar'ın yanında yer alarak krizin sonlanmasına katkı sunduğu ifade edilebilir.

Türkiye- Katar arasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin uzun vadede devam etmesinin hem bir beklenti olduğu hem de devletlerarası üst düzey bir plan içerisinde yer aldığı söylenebilir. İki ülke arasındaki swap anlaşmalarına ilişkin rakamların giderek artırılması, savunma sanayiine yönelik ortaklıklar, alım satım işlemlerinin yoğun bir şekilde sürdürülmesi bu plan çerçevesinde yürütülmektedir. İki ülke arasında güven

⁴⁰ “ABD ve Katar'dan Akdeniz'de Türkiye'ye Garanti”, (Çevrimiçi), <https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-ve-katar-dan-akdeniz-de-turkiye-ye-garanti/6352653.html>, 14 Aralık 2021

odaklı ve giderek geliştirilen ekonomik birlikteliğin yanısıra stratejik ve diplomatik ortaklıkların da oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, Türkiye ve Katar’ın birçok alanda iş birliği yapması ve ikili ilişkilerin kurumsallaşmasına yönelik atılan adımlar, iki taraf arasındaki ortaklığın kısa bir süreç içerisinde daha da gelişerek devam edeceğini göstermektedir.

Kaynakça

“ABD ve Katar’dan Akdeniz’de Türkiye’ye Garanti”, 14 Aralık 2021, (Çevrimiçi) <https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-ve-katar-dan-akdeniz-de-turkiye-ye-garanti/6352653.html>, 22 Aralık 2021.

“Cumhurbaşkanı Erdoğan Katar'ın El-Arab Gazetesine Konuştu”, **Anadolu Ajansı**, 5 Aralık 2017, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-katarin-el-arab-gazetesine-konustu/751067>.

“Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan Katar Açıklaması”, NTV, 25 Haziran 2017, (Çevrimiçi), <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogandan-katar-aciklamasi,PSVc-PrBg0yaA5TGMz0h5w>, 22 Aralık 2021.

“Katar Donanmasına Türkiye’den 2 Savaş Eğitim Gemisi”, **Anadolu Ajansı**, 13 Mart 2018, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/katar-donanmasina-turkiyeden-2-savas-egitim-gemisi/1087622>, 19 Aralık 2021.

“Katar’dan Türkiye’ye 15 Milyar Dolar Yatırım”, **Anadolu Ajansı**, 15 Ağustos 2018, (Çevrimiçi), <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/katardan-turkiyeye-15-milyar-dolar-yatirim/1232364>, 20 Aralık 2021.

“Milli SİHA Bayraktar, Katar görevine hazır”, Hürriyet, 1 Şubat 2019, (Çevrimiçi), <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/milli-siha-bayraktar-katar-gorevine-hazir-41102246>, 19 Aralık 2021.

“Qatar says it faces campaign of lies, denies interfering”, **Reuters**, 6 Nisan 2018, (Çevrimiçi) <https://in.reuters.com/article/gulf-qatar-foreignministry/qatar-says-it-faces-campaign-of-lies-deniesinterfering-idINKBN18W0RF>, 19 Aralık 2021.

“TCMB ile Katar Merkez Bankası Arasında İmzalanan Swap Anlaşmasına İlişkin Basın Duyurusu”, **TCMB**, Sayı: 2018-33, 20 Ağustos 2018.

“TCMB ile Katar Merkez Bankası arasında İmzalanan Swap Tadil Anlaşmasına İlişkin Basın Duyurusu”, **TCMB**, 26 Kasım 2019, Sayı: 2019.

“Turkey Plays a Mediating Role to Solve Gulf Crisis Through Dialogue”, Daily Sabah, 7 Haziran 2017, (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/diplomacy/2017/06/07/turkey-plays-a-mediating-role-to-solve-gulf-crisis-through-dialogue-1496793029>, 20 Aralık 2021.

“Turkey’s BMC to Sell 85 Armored Vehicles to Qatar”, **Defense World.Net**, 14 Mart 2018, (Çevrimiçi) https://www.defenseworld.net/news/22143/Turkey___s_BM_C_to_Sell_85_Armored_Vehicles_to_Qatar#.YbxLo2hBw2w, 19 Aralık 2021.

“Türkiye ile Katar Arasındaki Güvenlik İşbirliği ve Katar’a Üs Kurulması”, **Ortadoğu Analiz**, C:9, No:81, https://www.orsam.org.tr//d_hbanaliz/8_info.pdf.

43

“Türkiye'nin karşı çıktığı Katar-Kıbrıs anlaşması tartışılıyor”, 12 Ara 202, (Çevrimiçi) <http://yeniyasamgazetesi2.com/turkiyenin-karsi-cikti-gi-katar-kibris-anlasmasi-tartisiliyor/>, 22 Aralık 2021.

“Uluslararası Doğrudan Yatırım (UDY) İstatistikleri”, **T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı**, (Çevrimiçi) <https://sanayi.gov.tr/istatistikler/yatirim-istatistikleri/mi0803011615>, 19 Aralık 2021.

“Zeybekci: Katar’a 71 Uçakla 5 Bin Ton Gıda Yardımı Gönderildi”, Sputnik Türkiye, 17 Haziran 2017, (Çevrimiçi), <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201706171028933113-zeybekci-katar-ucak-5-bin-ton-gida-yardimi/>, 20 Aralık 2021.

Akdoğan, İsmail: “Katar Krizi: Değişen Bölgesel Güç Dengesinin İlk Pratik Yansıması”, **Middle Eastern Analysis / Ortadoğu Analiz**, 2017, 9(81): 16-20.

Altunışık, Meliha Benli: “The end of the Gulf rift may not signal the end of Turkey-Qatar relations”, 5 Nisan 2021, (Çevrimiçi) <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/turkeysource/the-end-of-the-gulf-rift-may-not-signal-the-end-of-turkey-qatar-relations/>, 21 Aralık 2021.

- Ataman, Muhittin ve Akdoğan, İsmail: “Türkiye’nin Körfez Ülkeleri ve Ürdün Politikası: Katar”. **Türk Dış Politikası Yıllığı 2013**, Ed. B. Duran, K. İnat, A. Balcı, SETA, 2014, İstanbul, 209-235.
- Ataman, Muhittin: “Körfez’deki Normalleşme ve Türkiye”, **Kriter**, Yıl 5, No:53, Ocak 2021, <https://kriterdergi.com/dis-politika/korfezdeki-normallesme-ve-turkiye>.
- Başkan, Birol ve Pala Özgür: “Making Sense of Turkey’s Reaction to the Qatar Crisis”. **The International Spectator**, 2020, 55(2), 65-78.
- Bekdil, Burak Ege: “Tank Deal Augments Turkey-Qatar Procurement Ties”, **Defense News**, 2 Mayıs 2018, (Çevrimiçi) <https://www.defensenews.com/industry/2018/05/02/tank-deal-augments-turkey-qatar-procurement-ties/>, 19 Aralık 2021
- Bitmez, Serdar vd.: “Türkiye-Katar ilişkileri son 20 yılda büyük gelişme gösterdi”, 6 Aralık 2021, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-katar-iliskileri-son-20-yilda-buyuk-gelisme-gosterdi/2439884>, 19 Aralık 2021.
- Cafiero, Giorgio: “What does the Al-Ula summit mean for Turkey?”, 19 Ocak 2021, (Çevrimiçi) <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/what-does-the-al-ula-summit-mean-for-turkey>, 21 Aralık 2021.
- Çağrı, Zafer: “Katar’ın Türkiye’de ne kadar yatırımı var, ekonomik ilişkiler ne durumda?”, 7 Aralık 2021, (Çevrimiçi) <https://kronos34.news/tr/turkiye-katar-iliskileri-katarin-turkiyede-ne-kadar-yatirim-var-ekonomik-iliskiler-ne-durumda/>, 20 Aralık 2021
- Çelik, Kadir Ertaç: “Katar Krizi’nde Yumuşama Evresi: Türkiye ve Bölge Perspektifinden Bir Bakış” 13 Ocak 2021, (Çevrimiçi) <https://www.ankasam.org/katar-krizinde-yumusama-evresi-turkiye-ve-bolge-perspektifinden-bir-bakis/>, 19 Aralık 2021.
- Davutoğlu, Ahmet: Turkey’s foreign policy vision: An assessment of 2007. **Insight Turkey**, 2008, 10 (1), 77-96.

Dilek, Şerif: “Katar Yatırımları ve Türkiye’nin Yeri”, **SETA Analiz**, Sayı 341, Aralık 2020, <https://setav.org/assets/uploads/2020/12/A341.pdf>.

Doğan, Ahmet: “Körfez Krizi’nin 3. Yılında Çözüm Hala Uzak”, **ORSAM**, 20 Kasım 2020, (Çevrimiçi), <https://orsam.org.tr/tr/korfez-krizinin-3-yilinda-cozum-hala-uzak/>, 19 Aralık 2021.

Ereli, Gökhan ve Doğan, Ahmet: Türkiye-Körfez İlişkilerinde Bir Model Ortaklık: Türkiye-Katar İlişkileri”, 8 Aralık 2021, (Çevrimiçi) <https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-korfez-iliskilerinde-bir-model-ortaklik-turkiye-katar-iliskileri/>, 18 Aralık 2021.

Göksedef, Ece: “Katar’a uygulanan ablukanın kalkması Orta Doğu ve Türkiye için ne anlama geliyor?”. **BBC Türkçe**, 6 Ocak 2021, (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/turkce/haberlerdunya-55543576>, 21 Aralık 2021.

Hacaloğlu, Hilmi: “Katar’a Giden Erdoğan Şubat’ta BAE’yi Ziyaret Edecek”, 6 Aralık 2021, (Çevrimiçi) <https://www.amerikaninsesi.com/a/katar-a-giden-erdogan-subat-ta-bae-yi-ziyaret-edecek/6341058.html>, 20 Aralık 2021.

Kadak, Şelale: “Digitürk resmen satıldı”, **Sabah**, 3 Haziran 2016, (Çevrimiçi) <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/06/03/digiturk-resmen-satildi>, 20 Aralık 2021

Muriç, Kübra: “Türkiye-Katar İlişkileri ve Bölgesel Dengeler”, **İNSAMER Araştırma 122**, 2020, <https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/rapor-turkiye-katar-iliskileri-ve-bolgesel-dengeler.pdf>.

Özdemir, Gloria Shkurti : “Uzmanlar Cevaplıyor: Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Katar Ziyaretinin İkili İlişkiler ve Bölgesel Gelişmeler Açısından Anlamı”, 7 Aralık 2021, (Çevrimiçi) <https://www.setav.org/uzmanlar-cevapliyor-cumhurbaskani-erdoganin-katar-ziyaretinin-ikili-iliskiler-ve-bolgesel-gelismeler-acisindan-anlami/>, 20 Aralık 2021.

Pala, Özgür ve Aras, Bülent: “Practical Geopolitical Reasoning in the Turkish and Qatari Foreign Policy on the Arab Spring”. **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, 2015, 17(3), 286-302.

World LNG Report 2021, International Gas Union, 3 Haziran 2021, (Çevrimiçi)
https://naturgas.com.co/wpcontent/uploads/2021/07/IGU_WorldLNG_2021_compressed.pdf, 20 Aralık 2021.

Yetim, Mustafa ve Akcan, Nurbanu: “Türkiye-Katar Ortaklığında Sert Güç”.
Ortadoğu Analiz, 2020, 11(92), 24-28.

Yetim, Mustafa: “Katar 2015”. **Ortadoğu Yıllığı 2015**, (11), Açılım Kitap, İstanbul, 2016, 307-325.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu makalede etik kurul izni gerekmemektedir. (Ethics committee approval is not required for this manuscript).